HUMANITAS

KADERORGAAN VAN DE
VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

ELFDE JAARGANG No. 4

OKTOBER 1956

CENTRAAL BUREAU „HUMANITAS"
J. W. BROUWERSSTRAAT 16 — AMSTERDAM

HOOFDREDACTIE: MEJ. M. DIJKSTRA
Sectie Reclassering: P. E. Hutte
Sectie Gezinsverzorging: Mevr. H. J. Roes
Sectie Kinderbescherming: Mevr. mr. M. Rood–de Boer
Redactiesecretaris: H. van Schaaik

Medewerkers:
J. Boetje, P. Faber, mr. R. Friedman–v. d. Heide, dr. F. Crewel, mej. mr. dr. Joh. Hudig, dr. J. P. van Praag, Ph. H. van Praag, prof. dr. G. Th. Kempe, D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg jr., mej. mr. P. G. Prins, dr. A. Querido, mr. B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.

Adres Redactie en Administratie:
J. W. Brouwersstraat 16 - Telefoon 721044
Giro 582000

Oplage: 2500 – Abonnementsprijs: f 5,– per jaar

INHOUDSOPGAVE

blz.

Mr. B. v. d. Waerden: Rechter en administratie bij de strafvoltrekking 69
Dr. H. Musaph: Boekbespreking: 'Mens en misdaad' 72
J. v. d. Spek: Ontmoetingen tussen reclasseerder en reclassent (I) 74
Buurt- en dorpshuiswerk. Inleiding A. Y. Diemers te Havelte 75
Het Ned. Instituut voor Preventieve Geneeskunde 84
A. C. Ploeg–Ploeg: Maatschappelijk werk en geheelonthouding 85
Boekbesprekingen 88
Studieweekend gezinsverzorgsters 89
Persberichten 89

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Mr. B. v. d. Waerden, vice-voorzitter
C. M. Swiebel, secretaris
Dr. L. I. de Winter, penningmeester
M. Dijkstra
J. Landman
H. Ploeg jr.
E. Veuger
Erelid P. C. Faber

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16
Amsterdam.
Telefoon: K. 20-721044
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: dinsdag van 11–12 uur

Rechter en administratie bij de strafvoltrekking

(n.a.v. het rapport 'Strafbejegening')

In ons orgaan van april 1956 (11e jaargang no. 2) heeft Prof. ten Have een bespreking gewijd aan het belangwekkende rapport van een werkgroep onder leiding van de betreurde prof. mr. M. P. Vrij, getiteld 'Strafbejegening, een studie over de toepassing van de jeugdgevangenis'. In deze bespreking werd voorbijgegaan aan het vierde deel van genoemd rapport, handelende over de rechtsgang van de straf.

Zonder het daar gestelde – dat alleen handelt omtrent oplegging van de straf van 'jeugdgevangenis' – nu juist aan kritiek te onderwerpen, willen wij het ditmaal als uitgangspunt nemen voor enkele beschouwingen omtrent de 'rechtsgang van de straf' in het algemeen een onderwerp dat de laatste jaren sterk in de belangstelling staat.

Toen de wet van 1929 de mogelijkheid opende, om aan 'jongelieden' van 18 tot 23 jaar een bijzondere straf op te leggen, namelijk plaatsing in de Jeugdgevangenis, indien een straf van tenminste één en ten hoogste drie jaar werd opgelegd, achtte de wetgever het bijna vanzelfsprekend, dat het de rechter zou zijn, die bij het uitspreken van de veroordeling deze plaatsing zou gelasten. Slechts werd daarnevens aan de Minister van Justitie de mogelijkheid gegeven, om jongeren uit genoemde leeftijdsgroep, die zich in gewone gevangenissen bevinden, over te plaatsen als zij tenminste een jaar van hun straf hebben ondergaan en het strafrestant nog minstens één, hoogstens drie jaar bedraagt. Gedacht werd aan zeer zware straffen, aan jeugdigen opgelegd. Gelukkig komt dit (in normale tijden) zeer zelden voor en de laatste jaren is van deze mogelijkheid zelden gebruik gemaakt. Anderzijds is er een veiligheidsklep t.a.v. veroordeelden die ongeschikt blijken voor de jeugdgevangenis; overplaatsing naar een gewone gevangenis, maar dan komt de rechter er weer aan te pas om de opgelegde straf (welke immers werd opgelegd met het oog op het regiem in Zutphen, dat geheel op opvoeding is gericht) zo nodig te verkorten.

Toen echter de nieuwe Beginselenwet Gevangeniswezen (ingevoerd in 1953) tot stand kwam, welke over de gehele linie selectie der veroordeelden en differentiatie van de gestichten, o.a. naar zwaarte van regiem en mate van beveiliging, invoerde, werd – zij het niet zonder strijd – de plaatsing en overplaatsing geheel aan het oordeel van de rechter onttrokken en in handen van de administratie gelegd. Had de commissie Fick, welke de uitbouw van het gevangeniswezen voorbereidde, nog gedacht aan selectie-commissies, t.w. bestaande uit een lid van de rechterlijke macht, een reclasseringsambtenaar en een psychiater of psycholoog, na invoering van genoemde wet is de selectie in handen gelegd van ambtenaren van de afd.

Gevangeniswezen (z.g. selecteurs) met in sommige gevallen de mogelijkheid van beroep voor de veroordeelden op een commissie uit de Centrale Raad van Advies voor het Gevangeniswezen, de psychopathenzorg en de reclassering.

In dit verband is ook nog van belang, dat over voorwaardelijke invrijheidstelling (anders dan bij gratie-verlening) zonder rechterlijk advies wordt beslist door de Minister van Justitie die deze — bij overtreding der voorwaarden of ander wangedrag — ook weer kan intrekken. De commissie Pompe, welke enige jaren geleden voorstellen deed betreffende herziening der v.i.-regeling, pleitte voor het verplicht stellen van rechterlijk advies en wilde de intrekking van eenmaal verleende v.i. aan de rechter voorbehouden.

Zien wij nu naar het rapport 'Strafbejegening', dan blijkt, dat de Werkgroep-Vrij de ontstane anomalie (selectie en plaatsing in het algemeen door de administratie, doch, als het om een jeugdgevangenis gaat, door de rechter) wil rechttrekken door over de gehele linie de vraag, waar iemand zijn straf zal ondergaan, althans welk regime zal worden toegepast, te laten beslissen door de rechter. Voorts wil het rapport ook bij de 'jongerenstraf' het rechterlijk advies terzake voorwaardelijke invrijheidstelling invoeren en als nieuwigheid stelt zij voor, dat de jeugdige de beslissing tot zijn v.i. zal vernemen ter zitting uit de mond van de rechter, die hem destijds veroordeelde.

Terloops zij omtrent deze laatste suggesties vermeld, dat wij haar uit praktisch oogpunt minder gelukkig achten. Vaak zal dit een formaliteit worden zonder veel inhoud, waartoe de jongeman soms eerst op transport gesteld zou moeten worden naar een rechtbank ver van zowel Zutphen als zijn woonplaats na invrijheidstelling. De directeur van de Jeugdgevangenis, die de jeugdige na zijn verblijf in het gesticht veel nader staat en die hem op dat ogenblik ook veel beter kent, lijkt ons de aangewezen man om de beslissing tot v.i. mede te delen en daarvan een plechtig moment te maken.

De hoofdvraag, waarop het rapport 'Strafbejegening' ons opnieuw drukt is echter een andere: administratie of rechter bij de strafvoltrekking. Voor beide standpunten zijn gewichtige argumenten aan te voeren. Terecht zegt de werkgroep, dat een essentiële differentiatie in gestichten en regimes van modaliteiten van één soort straf leidt naar verschillende straf*soorten*. Een straf, ondergaan in een 'open' gesticht, met tewerkstelling overdag in het particuliere bedrijf wellicht, is een andere straf dan die, ondergaan in b.v. een cellulaire gevangenis met maximale beveiliging. Een straf, welke naar de *duur* geen rekening houdt met de *aard* dier straf, schept rechtsongelijkheid en onbillijkheid. De natuurlijke consequentie van de schepping van onderscheidene strafsoorten (binnen het ene wettelijke begrip gevangenisstraf) is dat de macht die in de Staat belast is met het opleggen van straffen, niet slechts de maat en de duur bepaalt, maar allereerst ook de soort. De oplossing der Beginselenwet: de administratie bepaalt bij uitsluiting, waar en hoe de straf wordt ondergaan, holt de functie van de rechter uit en kan schade doen aan een goede en rechtvaardige straftoemeting.

Daartegenover staat, dat de gerechten veel minder goed dan de insiders in het gevangeniswezen de stand van zaken bij de differentiatie en de uitwerking van de onderscheiden regimes op de persoonlijkheid der veroordeelden kennen. De selecteurs b.v. weten van dag tot dag, wat de bestemming van elk afzonderlijk gesticht is en hoe het met de plaatsruimte — in de praktijk een uiterst belangrijk punt — staat. Het is zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, alle rechters tot deskundigen op dit gebied te maken en niet elke rechter zal daarvoor de nodige belangstelling en moeite, zich voortdurend op de hoogte te stellen, opbrengen.

De werkgroep-Vrij zocht de oplossing in deskundige voorlichting van de rechter door een ambtenaar van het gevangeniswezen zoals hij zich ter zake van de straftoemeting ook reeds psychologisch en sociaal laat voorlichten door psychiater en reclassering. Hoewel zodanige voorlichting zeker aan de bezwaren tegemoet kan

komen, mogen wij ons niet verhelen, dat zij daardoor zeker niet alle kunnen worden opgelost. Wij menen, dat het systeem der Beginselenwet (plaatsing en overplaatsing door de administratie) in de gegeven situatie, waarbij de uitbouw van het gevangeniswezen nog pril was en voortdurend in beweging, verkieselijk was en dat eerst later — als de differentiatie zich wat gezet heeft en althans in vakkringen meer gemeengoed geworden — weer aan de orde kan komen, en in hoeverre de gewone rechter hierbij zeggenschap kan krijgen. Intussen verheugen wij ons, dat de uitzondering voor de Jeugdgevangenis — welke de rechter eenmaal kent en waarmee hij reeds ook jaren gewerkt heeft — gehandhaafd bleef. Daarnaast zouden wij gaarne een beroep op de rechter (i.p.v. op een ambtelijke commissie) ingevoerd zien voor de veroordeelden wegens (over)-plaatsingen, waardoor zij zich bezwaard gevoelen.

Onvermijdelijk dringt zich evenwel de vraag op, of uiteindelijk de oplossing van dit dilemma niet in een andere richting moet worden gezocht (waarover het rapport zich niet uitlaat) namelijk in die van een afzonderlijk rechterlijk college voor straftoemeting en -executie. De kwestie is herhaaldelijk aangeroerd, zowel in de literatuur als bij voorbeeld op internationale criminologische en strafrechtelijke congressen. Daarbij valt het op dat het probleem in het buitenland, althans in sommige landen, op het ogenblik acuter is dan in ons land. Dit hangt samen met het feit, dat de voorlichting van de rechter over persoon en omstandigheden van de verdachte in Nederland een ingeburgerd, zelfs onmisbaar, instituut bij de rechtsbedeling in strafzaken is geworden, terwijl men daartegen elders nog een beetje aankijkt en een sterke stroming deze zelfs ongewenst acht vóórdat over bewijs en schuldvraag is beslist. Het spreekt vanzelf, dat speciaal bij jury-rechtspraak zich hier grote moeilijkheden voordoen en ook dat men dan de oplossing gaat zoeken in de richting van wat men noemt 'caesuur' in de strafrechtspraak: enerzijds een rechter (jury) die oordeelt over de schuld, daarnaast en daarna een rechter die oordeelt over de straf. Een nevenprobleem is dan nog of in het rechterlijke college dat oordeelt over straf en strafmaat, slechts beroepsrechters zitting zullen hebben, of ook leken-deskundigen op het gebied van reclassering, psychologie, pedagogie en gevangeniswezen. Een nevenprobleem, want iedereen is het er over eens dat voorlichting op al deze terreinen van de rechter over de straf een noodzakelijk vereiste is en die kan hij uiteraard ook krijgen zonder dat de deskundigen deel uitmaken van het college. Voorshands meen ik, dat het minder gewenst zou zijn, dat b.v. de psychiater en de reclasseringsambtenaar, die de verdachte of veroordeelde onderzoeken, met hem praten en zijn resocialiseringskansen bespreken, straks tegenover hem zitting hebben aan de 'groene tafel'.

Wat nu te zeggen van het hoofdprobleem? Een rechter, wiens taak en belangstelling zijn toegespitst op de straftoemeting en de vragen, welke tijdens de strafvoltrekking rijzen, die rechter, toegerust met en beschikkend over een veelzijdig deskundig apparaat — het is inderdaad een aantrekkelijke gedachte. Hij volgt de veroordeelde tijdens de straf, beslist bij voorwaardelijke veroordeling over eventuele wijziging der voorwaarden of omzetting van de straf, hij beslist bij onvoorwaardelijke straffen over strafsoort en zo nodig overplaatsing, al of niet gepaard met wijziging in de duur, hij beslist over verlenging van maatregelen tot opvoeding en/of verpleging, hij adviseert of beslist terzake van voorwaardelijke invrijheidstelling. Ontegenzeggelijk alles taken met een sterke rechterlijke functie, van welke taken een aantal thans principieel ten onrechte in handen van de administratie is gelegd. Anderzijds grijpen sommige dier taken diep in de sfeer der zuivere tenuitvoerlegging, welke sfeer juist voorbehouden is aan de uitvoerende macht, in casu de minister van Justitie en het onder hem ressorterend gevangeniswezen.

Een uiterst moeilijke materie dus, waarin de Wetgever moet beslissen. Maar wordt de vraag gesteld, wat wij thans voor Nederland het meest gewenste systeem achten, dan zouden wij wel meer invloed van de rechter op strafsoort (aard van het gesticht

waar de straf wordt ondergaan) en de tenuitvoerlegging wensen, doch nog huiverig staan tegenover volledige scheiding tussen rechter over de schuldvraag en rechter over de straf. Zo'n scheiding zou de taak van de gewone strafrechter wezenlijk verarmen en met een voorlichtingsapparaat, zoals dat in ons land gegroeid is, achten wij hem in staat tot verantwoorde straftoemeting. Met de werkgroep-Vrij zouden wij daarbij voorlichting b.v. door de selecteurs ingevoerd willen zien en de plaatsing in een bepaald gesticht met bepaald regime althans in eerste instantie opgedragen aan de rechter.

Daarnaast zou er echter wel reden kunnen zijn voor een afzonderlijke executierechter, verdeeld in slechts enkele colleges voor het gehele land. Dit zou moeten oordelen (eventueel slechts in beroep op beslissingen van de administratie) over overplaatsing en de consequenties welke deze heeft voor de strafduur, over tenuitvoerlegging van voorwaardelijke straffen en beslissen of adviseren omtrent voorwaardelijke invrijheidstelling. In een dergelijk college zouden 'leken', namelijk deskundigen op penitentiair en reclasseringsgebied als bijzitters naast beroepsrechters zeer wel op hun plaats kunnen zijn. De argumenten, welke men wel aanvoert, om dergelijke beslissingen te leggen in handen van 'dezelfde rechter' die de straf oplegde, wegen m.i. niet zeer zwaar, aangezien de bezetting der kamers van de rechtbanken vrij snel pleegt te wisselen en veelal dus toch andere rechters te oordelen krijgen in vragen, welke tijdens de strafduur rijzen. Een volledig voor deze taak berekend afzonderlijk rechterlijk college, mede bemand of althans voorgelicht door deskundigen, verdient dan de voorkeur.

Het zijn deze vragen, meer tot het stellen dan tot het beantwoorden waarvan het hoofdstuk omtrent de 'rechtsgang' van de straf in het rapport 'Strafbejegening' aanleiding gaf. Het laatste woord over deze vragen is nog lang niet uitgesproken, maar zij zijn zeker nadere overdenking en bespreking waard. Mr. B. v. d. W.

Boekbespreking

Mens en misdaad, door: M. Zeegers, zenuwarts, bij: Bosch en Keuning, Baarn, f 8,50.

Wanneer men de cultuurgeschiedenis van de eerste helft van deze eeuw zou schrijven, zou een bespreking van de houding van de maatschappij en van het individu tegenover de misdager niet mogen ontbreken. Het is juist in deze periode, dat er essentiële veranderingen hebben plaatgevonden. De aanvankelijke beoordeling van een misdaad was gericht op de daad zelf. Later richtte men zich meer op de persoonlijke motiveringen van de daad en de gezindheid van degeen die de daad gepleegd had. Dit als consequentie van een meer algemene humanisering in de tussenmenselijke verhoudingen. Nog later ontdekte men meer aanwijzingen betreffende onbewuste drijfveren tot het menselijke handelen, die ook het inzicht in de persoon van de misdadiger hielp vergroten. De verdieping van de psychiatrie en de opkomst van de psychoanalyse in het bijzonder hebben hierin een groot aandeel gehad. Zoals steeds is het wetenschappelijke inzicht de toepassing in wetten en regels ver vooruit, en komt de klem, waarmee verandering in die richting gevraagd wordt, uit een geheel andere

hoek. Onze landgenote Clara Meijer–Wichmann brak al in '23 een lans voor een andere, meer menselijke houding tegenover de misdadiger. Een filosofische beschouwing hierover werd door M. A. Romers gepubliceerd onder de titel 'Het einde der vergelding' in de bundel 'Sociale Wijsbegeerte', uitgegeven in '37 bij Van Loghem Slaterus. De algemene lijn van de ontwikkeling van de ethiek wordt verder duidelijk door dr. E. Fromm geschetst in diens studie 'Man for himself', waarvan onder de titel 'De zelfstandige mens' onlangs een vertaling is verschenen bij Erven J. Bijleveld, Utrecht. Deze in de psychoanalyse geschoolde sociaalpsycholoog weet op wetenschappelijk gefundeerde wijze de tendenzen in humanistische richting van de ontwikkeling van de ethiek aan te geven. Op deze lange weg naar de humanistische ethiek is de stap naar die wijze van beoordelen, waarbij de misdadige handeling als deel van het geheel van de persoon gezien wordt, er slechts één, zij het een belangrijke. Het is juist deze stap, die door de psychiater Zeegers verwerkt is in zijn boek 'Mens en Misdaad'. Hij zet er voor de leek belangrijke psychiatrische gedachten in uiteen; hij richt zich duidelijk tot de leek en laat zien, dat men de handeling van een misdadiger niet op zich zelf moet beschouwen, maar in het verband met het denk- en gevoelsleven van de dader. Hij heeft een prettige stijl van schrijven, die de verstaanbaarheid voor niet psychiatrisch geschoolde lezers zeker dient. Helaas is er een onderdeel van zijn boek, t.w. het hoofdstuk 'Diefstal en heilsverwachting' (blz. 169) dat ik wetenschappelijk niet verantwoord vind en dat mijns inziens slechts de betekenis van een credo heeft. Hij ziet een diefstal, dé diefstal als een profane vervulling van de heilsverwachting en moet vanuit deze gedachtegang komen tot de conclusie, die aan het eind van dit hoofdstukje staat (blz. 174) 'omdat stelen een heilsvervulling is, omdat de mens daardoor tracht heel te worden, is aanranding van de eigendom een aanranding van God.'

Naar mijn smaak ontsieren uitspraken als 'Het komt mij begrijpelijk voor dat wie geen hoger gezag erkent dan het menselijke, het recht om te straffen ontkent' (blz. 255) en even verder 'Zo is ook de menselijke ontmoeting niet het hoogste. Dat is het goddelijke gezag dat in de overheid optreedt'. De lezer moet niet denken, dat het boek door dergelijke uitspraken onleesbaar is. De schrijver wil met dit boek het zijne bijdragen tot de verbreiding van een humaner levenshouding jegens de misdadiger, tot humanisering van het straffen en tot het verstaan en accepteren van de ander in diens anders-zijn. Wie dit laatste ook toepast in zijn ontmoeting met deze schrijver via dit boek zal tot de conclusie komen, dat ook de langs deze weg verkregen verrijking van kennis de humanisering van de instelling tegenover de misdadiger kan dienen.

dr. H. Musaph, zenuwarts

Aan de lezers van ons kaderorgaan

In het jaarverslag 1955, opgenomen in 'van Mens tot Mens', september 1956, is ter aanvulling, een verslag over de ontwikkeling speciaal van het Maatschappelijk Werk in het vooruitzicht gesteld. Dit verslag, dat geen jaarverslag bedoelt te zijn, maar waarin wij de ontwikkelingstendenzen tot heden zullen trachten weer te geven, zal in het decembernummer 1956 van Humanitas verschijnen. *DE REDACTIE*

Ontmoetingen tussen reclasseerder en reclassant

1 Deelnemen aan reclasseringsarbeid betekent in de praktijk geconfronteerd worden met allerlei vragen en problemen. Hoe moeten wij ons tegenover deze problemen stellen? Moeten we trachten een oplossing te vinden voor onze cliënt, moeten we volgens modernere inzichten in het maatschappelijk werk de cliënt zelf een oplossing laten vinden? Moeten we in enkele gevallen zelfs eerlijk bekennen, dat we geen onmiddellijke oplossing zien?

Onderstaand wil ik proberen een dergelijk probleem op beknopte wijze voor u te schetsen, waarbij u kunt proberen zelf een antwoord te vinden. Het lijkt me vooral ook op grond van mijn eigen ervaringen in ieder geval wenselijk dat de vrijwillige medewerker alle min of meer gecompliceerde kwesties betreffende zijn cliënten voorlegt aan een op dit terrein ervarener en deskundiger medewerker, b.v. aan de reclasseringsambtenaar, dan wel dergelijke kwesties ter tafel brengt in een vergadering van contacthouders, waardoor een vruchtbare uitwisseling van ideeën kan ontstaan.

1. Van een jong echtpaar met drie kinderen staat de man onder toezicht. Hij is veroordeeld wegens medeplichtigheid aan inbraak, is niet zozeer een misdadige figuur als wel iemand met een zwak normbesef en een slap karakter.

De voorgeschiedenis van de man noch de vrouw is bijster fraai. De vrouw is afkomstig uit een in geestelijk en maatschappelijk inzicht bijzonder onevenwichtige familie en zelf heeft zij reeds vele moeilijkheden veroorzaakt. De man komt uit een onvolledig gezin, heeft evenzeer een liefdevolle en begrijpende leiding van zijn ouders gemist en heeft jarenlang in een opvoedingsinrichting doorgebracht. In de dagelijkse omgang is hij bepaald soepeler en vriendelijker dan zijn vrouw, die stug is, weinig innemend en moeilijk te benaderen.

In het huwelijk overheerst de vrouw, de onderlinge verhouding is niet riant maar ook niet uitgesproken slecht. De man verdient als routine-arbeider op een fabriek een redelijk weekloon. De woongelegenheid is ontoereikend, in de woonkamer kan volgens klassieke rapporteertermen 'een blind paard geen schade doen'. Er is van alles nodig, niet in de laatste plaats nu het gezin pas uitgebreid is door de geboorte van een tweeling.

De contacthouder treft bij een van zijn bezoeken aan dit gezin een luxueus televisietoestel aan, dat bij informatie natuurlijk op huurkoopovereenkomst gekocht blijkt te zijn.

Wat zou uw reactie zijn in een dergelijk geval en welke houding zou u menen te moeten aannemen? Zoudt u beginnen met het maken van een cynische opmerking, misschien wel een voor de hand liggende reactie, maar wat voor zin zou een dergelijke opmerking hebben? Of zou u in uw verontwaardiging de buiten u om tot stand gekomen aankoop willen verbieden? Hoe stelt u zich na zo'n verbod het verdere contact

met uw cliënt en diens gezin voor? U zou misschien een goede kans lopen, dat men u niet meer wilde ontvangen. Anderzijds wilt u zich toch ook niet onthouden van enige commentaar en u zonder meer neerleggen bij de situatie?

Wie wil zich eens in de plaats van deze contacthouder stellen en beschrijven hoe zijn houding en optreden zou kunnen zijn? Verdiep u daarbij ook eens in de reacties van uw cliënt en diens vrouw, die mogelijk onderling weer kunnen verschillen.

v. d. S.

De redactie sluit zich van ganser harte aan bij de opwekking tot reageren van lezerszijde. U kunt uw brieven over de hier behandelde (en andere!) 'ontmoetingsproblemen' zenden aan de redactie J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam.

* * *

UIT DE GEWESTEN

Buurt- en dorpshuiswerk

de grote finale van de 'Cursus Assen'

Ter inleiding.

Al eerder vertelden wij u iets over het scholings-experiment, dat een vijftiental leden uit plattelandsgebieden in de drie noordelijke provincies tijdens de afgelopen winter in Assen bijeenbracht.

Op 10 en 11 maart werd de serie bijeenkomsten in het kader van deze 'cursus' afgesloten met een weekend in de Volkshogeschool Overcinghe te Havelte. Daarbij hadden de leden van de 'groep-Assen' elk één of meer gasten uit hun eigen omgeving meegebracht, zodat er bij deze 'grote finale' dertig deelnemers waren. De zaterdagmiddag en -avond werden geheel besteed aan de vraagstukken van het maatschappelijk opbouwwerk en de problemen van plaatselijke samenwerking, die zich daarbij voordoen. De heer A. Y. Diemers, Hoofd van het Bureau Drente van het Departement van Maatschappelijk werk, leidde dit onderwerp in. Zijn lezing sloeg geweldig in en leek ons van zo groot belang, dat wij hem verzochten de tekst ter beschikking van 'Humanitas' te stellen voor publikatie in ons kaderblad, ook omdat het hier een onderwerp betreft waarover wij nog weinig goed materiaal bezitten en dat, vooral op het platteland, momenteel midden in de belangstelling staat. Wij zijn de heer Diemers erg dankbaar, niet alleen voor zijn heldere uiteenzetting, maar ook voor de warme en stimulerende wijze, waarop hij onze 'cursus-finale' al direct bij het begin tot een succes heeft helpen maken.

L. H.

Inleiding, gehouden door de heer A. Y. Diemers op 10 maart 1956, in de Volkshogeschool Overcinghe te Havelte:

Dames en Heren,

Uit de stukken, die mij werden toegezonden over deze kadercursus heb ik met vreugde uit de antwoorden door u zelf gegeven kunnen constateren, dat u unaniem van oordeel bent, dat deze training niet alleen zijn nut heeft gehad, maar door u allen zo gewaardeerd is, zo noodzakelijk werd gevonden, dat u gaarne een vervolg hierop wilt in de teokomst.

Dit stemt niet alleen uw bestuur en hen, die met de organisatie waren belast, tevree, maar ook ik wil dit feit met voldoening memoreren. Immers, het is zo belangrijk, dat een groep,

die de verantwoordelijkheid op het terrein van het maatschappelijk werk wil en moet gaan dragen, hiervoor zo'n grote interesse toont.

We weten het immers allen: het leven stelt zoveel eisen op het gebied van het materiële terrein. B.v.: wat zullen we eten; wat zullen we drinken; wanneer krijg ik salarisverhoging; hoe kom ik met mijn salaris uit; hoe kom ik aan nieuwe lakens, want de oude moeten nodig vernieuwd worden.

In het kort; de materie wordt vaak zo centraal gesteld, dat voor andere, hogere levensvormen en normen zo weinig tijd over is.

U heeft het tegendeel van deze gewoonte-constatering willen bewijzen en u bent daarin geslaagd. En dat nu is een verblijdend resultaat. U heeft zich in deze perioden geconfronteerd met de 'mens in nood'. U bent wellicht geschrokken van de grote individuele nood. van de groepsnood, van de nood van de samenleving, en u hebt zich met enthousiasme verdiept in de problematiek van deze samenleving, waarvan ook u deel uitmaakt.

U hebt aandachtig geluisterd naar de theorie en in uw gedachtenwisseling de stof geleverd voor een eventuele latere opbouw, waaraan u allen mee zult mogen en moeten werken.

Zoals u bekend is, was mij verzocht om een van de inleidingen te verzorgen. Door omstandigheden buiten mij om, was ik echter genoodzaakt mijn spreekbeurt over te dragen aan een collega, die u veel facetten heeft getoond van de maatschappelijke werkorganisaties, welke er zoal bestaan en waarvan u in de praktijk het juiste gebruik zult kunnen maken.

Door mej. Hijmans ben ik nu toch nog 'gestrikt' en wel voor een zeer moeilijk onderwerp. Ik moet u vanmiddag nl. iets vertellen over dorps- en buurthuiswerk, tegen de achtergrond van de problemen der samenwerking en de spanningen in de dorpssamenleving.

Waarom heeft zij juist mij gevraagd? Niet om mijn grote deskundigheid op dit terrein. Dan had ik wellicht beter anderen hier kunnen laten spreken. Maar ik vermoed, omdat zij wist, dat ik bij de vele initiatieven, die zich in Drente op dit terrein hebben ontwikkeld, niet alleen mijn ambtelijk oordeel en ambtelijk advies heb moeten geven, maar omdat ik het geluk heb gehad met de initiatiefnemers mee te mogen denken en mee te mogen zoeken naar de juiste oplossing en het juiste patroon voor een goed gefundeerd dorpscentrum of een goed geïntegreerd plan voor het buurthuiswerk.

Ik vertel u dus vanmiddag iets over hetgeen ik zelf uit vele monden en uit totaal verschillende achtergronden heb mogen beluisteren en dat heb ik gevoegd bij wat mij over dit werk door deskundigen werd geleerd.

Hierover zal ik u vanmiddag dus iets vertellen en onmiddellijk daarna gaan we *samen* denken en *samen* praten om, aan de hand van enige punten die ik aan u ter overdenking en discussie zal voorleggen, te proberen de problematiek nog dichter te benaderen, zodat we allen iets meer zullen weten van dit belangrijke onderdeel van het maatschappelijk opbouwwerk.

Wat is dus:
1. een dorpscentrum?
2. wat is een dorpshuis?
   en tot slot de vraag:
3. wat is nu buurthuiswerk?

Eerst echter een verzoek.

Vergeet alles wat u tot nu toe over dit soort werk heeft gehoord. Dat alles geeft immers maar verwarring. De terminologie is in wezen niet moeilijk. Maar door het vele misbruik van de termen en de vele soorten, die men aantreft en die u wellicht een verkeerd beeld hebben doen vormen, moeten deze allen eerst van het beeldscherm verwijderd worden en daarna gaan we samen proberen een nieuw en duidelijker beeld te projecteren van het onderwerp van mijn lezing. Vergeet u dus even alles wat u over dit werk hebt gehoord en wat u misschien hebt gezien, en laten we samen eens proberen te zoeken naar de criteria en de principia.

We zouden bij het benaderen van de begrippen twee vragen kunnen stellen:
a. wat hebben een dorpscentrum, een dorpshuis en een buurthuis gemeen?
b. waarin verschillen deze drie?

Om vanmiddag des te positiever te kunnen zijn, geloof ik, dat ik liever de *eerste* vraag met u ga behandelen en dat ik daarmee, als ik dit alles verder heb ontwikkeld, de vraag over de *verschillen* niet meer behoef te beantwoorden.

Dus eerst gaan we samen eens bezien wat een dorpscentrum, een dorpshuis en het buurthuiswerk gemeen hebben.

Zij hebben allen gemeen: de fundering, en deze fundering is de samenleving waar dit stuk werk door gedragen wordt. Om het nog duidelijker te bepalen en de taak beperkter af te bakenen; *de fundering zal moeten zijn de samenleving in een bepaald gebied.*

Deze fundering nu, is in alle gevallen noodzakelijk. Of we nu zo'n huis zien tot stand komen in een dorpsgemeenschap, dus op het platteland, of in een wijk van een kleine of grote stad.

Uit deze stelling volgt dus terstond, dat werk en gebied ten nauwste bij elkaar zijn betrokken, dus met andere woorden: het werk dat gebeuren gaat moet steeds de kenmerken dragen van de plaats waar het gedaan moet worden, daar het steunen moet op en tot steun moet zijn van de samenleving voor dat bepaalde gebied.

Hieruit volgt terstond weer, dat het praktisch zo is, dat men haast nergens twee dezelfde objecten aantreft, daar de samenlevingscomplexen elders anders zijn gedifferentieerd.

Geen twee dorpscentra, geen twee dorpshuizen, geen twee buurthuizen zijn gelijk. Endeze kunnen ook, als u begrepen heeft wat ik heb willen aantonen, praktisch niet gelijk zijn, omdat (en ik wil dat nog eens herhalen) het werk steeds gericht moet zijn op de behoeften. die in een bepaalde wijk, streek, buurt- of dorpsgemeenschap, aanwezig zijn.

Wanneer uw hulp, uw medewerking dus bij de opbouw van het maatschappelijk werk in deze wordt gevraagd, zal eerst duidelijk moeten worden gesteld: waaraan heeft de bevolking van deze streek, deze buurtgemeenschap behoefte en op *die* behoefte nu, *dit* fundament, zult u moeten gaan opbouwen, zult u een bepaalde bijdrage moeten leveren aan het maatschappelijk werk.

En nu dus het allereerste begrip: een DORPSCENTRUM.

Stelt u zich voor: ergens in een streek is een behoorlijk bloeiend verenigingsleven en talrijke mensen uit deze buurtschap hebben hierin een plaats. Men constateert nu een gebrek aan ruimte, om dit verenigingsleven zich te laten afspelen.

Ja zeker, er zijn in iedere dorpsgemeenschap wel enige cafés met een volledige vergunning, waarin de caféhouder regeert en met begrip voor de nood, zalen heeft laten bouwen om als gastheer de verenigingen te kunnen ontvangen. Ofschoon ik geen geheelonthouder ben en op zichzelf niets tegen caféhouders heb, leg ik toch wel de vraag in uw midden: zijn deze lieden nu juist de meest geëigende gastheren voor ons verenigingsleven?

U ziet het zo vaak; wegens de geringe zaalhuur, welke men zo'n vereniging berekent (meestal behoeft men niets te betalen) moet de exploitatie gehaald worden uit de verkoop van de consumpties en dit schept enige verplichtingen wat betreft het aantal te gebruiken verteringen. Wij hebben begrip hiervoor: de man moet ook bestaan en hij heeft immers kosten gemaakt, dus zal hij de exploitatie sluitend moeten maken. Maar als trefpunt voor ons verenigingsleven is een café toch niet de juiste plaats.

Vaak treft men in zo'n buurtgemeenschap wel eens lokaliteiten aan waar het, eventueel kwijnend, jeugdwerk onderdak vindt. Zonder denigrerend te willen zijn, doel ik hier op de vele krotten of zeer verouderde lokalen, meestal vlak bij een kerkgebouw gelegen, die aan onze jeugd onderdak moeten bieden.

Er bestaat dus in dit geval dringend behoefte aan lokaalruimte, of in het kort gezegd: aan een verenigingsgebouw, een centrum, waarin alle verenigingen onder eigen verantwoording een bepaalde ruimte huren en onder eigen leiding hun vereniging tot grotere bloei kunnen brengen. In zo'n geval nu zullen meestal een paar leiders uit die samenleving, de organisatoren dus, de hoofden bij elkaar steken om gezamenlijke plannen te maken om een nieuw modern gebouw te doen verrijzen, waarvan allen zullen moeten kunnen zeggen: 'Dat is ONS dorpscentrum'.

Zo op het oog een gemakkelijke zaak. Maar is het wel zo gemakkelijk? Denk bv. eens aan de vele tragedieën, die zich afspelen bij het samenwonen van twee gezinnen onder één dak. Wat ergert men zich niet vaak aan kleinigheden.

En toch zal het mogelijk moeten zijn, dat uit die heterogeen samengestelde dorpsgemeenschap, alle verenigingen zich thuis voelen in dit éne gebouw en zonder gevaar voor hun principe en overtuiging, gebruik van dit verenigingsgebouw, dit gezamelijke dorpscentrum moeten kunnen maken.

In werkelijkheid dus moet het mogelijk zijn, dat gereformeerd, orthodox hervormd, vrij-

zinnig hervormd, Humanitas en ook eventueel andere organisaties van andere levensbeschouwing, of niet levensbeschouwelijk georiënteerd, zich hier thuis voelen.

Hier volgt dus uit, dat zo'n dorpscentrum, wil het voor het CENTRUM van het dorpsleven doorgaan, moet steunen op zoveel mogelijk, liefst alle schakeringen uit deze gemeenschap.

Nu komt dus het meten met minnen en plussen om het statuut zó op te stellen, om zó de omschrijving van de doelstelling te definiëren, dat het voor ieder acceptabel is.

De werkelijkheid leert echter, dat de 100 % niet zo vaak wordt bereikt. Maar och, dan zal men zich met minder tevreden moeten stellen en dat zien we, jammer genoeg, dan ook vaak gebeuren.

Dit ligt dan vaak aan de al te geringe plooibaarheid van een bepaalde groep, of, als u het ook wilt begrijpen, aan wellicht een al te grote plooibaarheid van een andere groep.

Hier zal alleen helpen:

a. de wil om iets voor een dergelijke samenleving te doen;
b. eerbied voor elkaars overtuiging te hebben;
c. begrip hebben voor de streek en de gegroeide zeden in deze gemeenschap.

Dat dit toch wel bij alle verscheidenheid mogelijk is, heb ik zelf in Drente mee mogen maken.

Voor dit werk en voor het buurthuiswerk is een subsidie van de overheid mogelijk. Hierop wil ik hier echter niet verder ingaan. In iedere provincie is in de hoofdstad daarvan een bureau van het Ministerie van Maatschappelijk Werk, waarvan de Hoofden u in voorkomende gevallen gaarne zullen adviseren.

Wanneer dus de initiatiefnemers de grondslag, het statuut in dit geval, hebben samengesteld, zal in overleg met een architect een ontwerp kunnen worden gemaakt voor een dorpscentrum, waarin aan kleinere en grotere ruimten zoveel mogelijkheid is, dat verwacht kan worden, dat per tijdsverloop van zes à zeven dagen alle verenigingen aan hun trek kunnen komen.

Nu enige praktische wenken:

Laat de bevolking niet alleen mee DENKEN, maar ook mee BETALEN. Het is niet alleen om de financiële consequenties, dat ik dit zeg. Maar wanneer iedereen bij de totstandkoming van zo'n gebouw meeDENKT en meeOFFERT, dan zal dit dorpscentrum des te beter verankerd blijven in de samenleving. Daar het immers een bewezen waarheid is, dat degene waarvoor men offers heeft gebracht, waardevoller is en blijft voor *ieder* die meedoet.

Zorg ook voor een sluitende exploitatie, die in de loop der jaren door de bevolking kan worden opgebracht.

Zet uw exploitatie reëel op en vercalculeer hierin niet te veel de spontane hulp, die in het begin geboden wordt, b.v. bij het schoonhouden enz. De praktijk leert, dat deze hulp zeer spoedig afzakt.

Wanneer aan deze criteria is voldaan, dan zijn, zoals de zaken nu staan, de gemeentelijke, de provinciale en de rijksoverheid bereid met investeringen het particulier initiatief te hulp te komen. Subsidie in de *exploitatie* is voor dit soort activiteit echter *niet* mogelijk. Houdt u daar dus rekening mede.

Concluderend uit dit alles kunnen we dus nu vaststellen, dat het bestuur van een dorpscentrum er naar zal moeten streven, dat alle geestelijke en maatschappelijke stromingen uit de plaatselijke bevolking hierin zijn opgenomen.

Dus dit bestuur behoeft zich niet af te vragen op het werk, dat in het gebouw geschiedt strookt met de levensvisie van alle bestuurderen, want het werk geschiedt geheel onder verantwoordelijkheid van de instelling, welke de bepaalde lokaliteit heeft gehuurd. Dit natuurlijk met inachtneming (waarover ik reeds uitvoerig sprak) van de tact die het intensieve samengebruik van iets in bepaalde streken met zich moet brengen, daar het een verenigingsgebouw moet zijn *voor ieder*.

Het bestuur dient er vanzelfsprekend voor te waken, dat geen activiteiten, strijdig met de openbare orde en zeden, en ik zou hierbij willen voegen: met de eventuele typische gewoonten uit die streek, plaats kunnen vinden.

In het begin van deze inleiding rubriceerde ik mijn onderwerp in drie categorieën, te weten: dorpscentra, dorpshuizen en het buurthuiswerk, en gebruikte ik woorden, welke men momenteel gebruikt om deze werksoorten aan te duiden, daar men meent, dat deze in de

huidige vorm het begrip het meest benaderen. Ik kan me voorstellen, dat men bij een verdere ontwikkeling komt tot een geheel andere naamsaanduiding van het begrip.

Dit wilde ik u allereerst nog even duidelijk voorstellen, daar anders wellicht in de toekomst wederom verwarring zou kunnen gaan ontstaan. Ik heb u dus in het eerste deel van mijn lezing het begrip getracht duidelijk te maken van alles wat men nu verstaat en al wat nu gedekt wordt onder de naamsaanduiding dorpscentrum of verenigingsgebouw in een bepaald begrensd gebied.

Het zou logisch zijn, wanneer ik nu in de volgorde, zoals in het begin aangegeven, zou overstappen op het begrip DORPSHUIS. Maar ik geloof, dat het geheel duidelijker zal worden, wanneer ik u nu allereerst iets ga vertellen over datgene waaraan wij zo ongeveer denken, wanneer we over BUURTHUISWERK praten.

Het buurthuiswerk, dus die werksoort, die momenteel met de begripsbepaling buurthuis- of dorpshuiswerk wordt benaderd, is in zeer vele gevallen een zeer belangrijk deel van het maatschappelijk opbouwwerk. Ik zeg dus een element, omdat er m.i. meerdere elementen zijn, die met het predicaat 'belangrijk onderdeel' moeten worden gekwalificeerd.

Het woord buurtHUISwerk zou u kunnen suggereren, dat het werk gebonden is aan een HUIS. Hoewel het in de praktijk wel meestal zo zal groeien, moet ik er voor waarschuwen, dat het gebouw niet behoort tot de essentie van het werk. Het kan, zoals ik reeds zeide, veelal zo zijn, dat het huis het centrum is van waaruit en waarin het buurthuiswerk tot ontplooiing komt. Maar ik zie het dan liever, om geheel duidelijk te zijn, als een buurtwerk, geen buurt*huis*werk, als maatschappelijk opbouwwerk, gefundeerd en afgestemd op de buurt en als zodanig behoeft het niet gebonden te zijn aan een huis.

Na deze rechtzetting wil ik dus verder praten over het buurthuis- of het dorpshuiswerk.

Uit deze kleine aanloop zult u wel begrepen hebben, dat in tegenstelling tot het dorpsCENTRUM, waarvan ik me kan voorstellen, dat er wel gelijksoortige kunnen voorkomen, niet zozeer in bouw, maar in statuut en bestuurssamenstelling, het *buurt*huiswerk totaal afhankelijk is van de sociale structuur van het gebied, hetwelk we met deze methodiek willen bereiken. Er zijn inderdaad talrijke verschijningsvormen, die telkenmale wisselen naar de sociale structuur en de voortschrijdende verandering in de samenleving, en dus hieruit voortvloeiend een eventueel totaal anders ingesteld buurthuiswerk.

De grondslag van het buurthuiswerk is in zijn fundering dus niet alleen gebonden aan het territoir, waarop het betrekking heeft, maar kan hoogstens één der middelen zijn tot het bereiken van het gestelde doel.

In alle gevallen zal de doelstelling moet zijn; het scheppen van een aanvullend sociaal milieu, afgestemd op de sociale behoeften, die uiteraard veranderen met de wijzigingen in de samenleving. Tevens rekening houdend met de wijzigingen in de samenleving én rekening houdend met de voor de bewoners in hun concrete situatie gewenste aangepaste sociale bindingen, buiten het gezinsverband. Het aanvullend sociale milieu zal het individu en het gezin *indirect behulpzaam kunnen zijn bij het aanpassingsproces.*

Deze geleerde omschrijving las ik in een studie van dr. P. van Loon in zijn voorlopige beschouwing over het buurthuiswerk. Het ziet er zo op het eerste gezicht nogal geleerd uit, maar als we dit nu eens nader onder de loep gaan nemen, geloof ik wel, dat wij ook het begrip buurthuiswerk meer zullen kunnen begrijpen en benaderen. Het buurthuiswerk zien we dus niet als weer een aparte vereniging in de buurtgemeenschap. Het buurthuiswerk is veel meer. Eén van zijn functies kan zijn en is meestal zelfs ook, het bestaande verenigingsleven te steunen in constructieve zin. B.v. om het verengiingsleven meer bewust te doen worden van de veranderende taak, aangepast aan de veranderde structuur, zoals deze zich dan presenteert. Het buurthuiswerk kan dus het verenigingsleven stimuleren en intensiveren, zodat het zijn werk vruchtbaarder en efficiënter zal kunnen uitvoeren.

Vele activiteiten van het buurthuiswerk kunnen erop gericht worden het gezinsleven in de buurt te versterken. Vooral daar, waar het gezin niet meer in staat is dit van zich zelf uit tot stand te bengen. Er zou in zo'n geval een samenwerking moeten komen tussen het buurthuiswerk en het gezin c.q. het individu uit het gezin. Ik zal dit met een voorbeeld trachten duidelijk te maken.

Een opgroeiend meisje is in clubverband bezig aan het aardig werkstukje. Enthousiasme bij haar zelf is voldoende aanwezig. In het gezin steekt men er echter de draak mede en spreekt men b.v. spottend over de lampekappencursus. De leiding van het buurthuiswerk zal in zo'n geval de ouders bij deze activiteit moeten interesseren, wellicht in de hoop, dat

na enige maanden het gezin zal deelnemen aan het gezamenlijk meehelpen aan de straatversiering voor een buurtfeest. Ik doel hierbij dan, in verband met die lampekappenaffaire, op het eventueel vervaardigen van lampions voor een feestverlichting e.d.

Nog meer voorbeelden om die geleerde definitie te benaderen.

Ik denk hier aan een toneelvereniging, die in iedere dorpsgemeenschap cultureel werk verricht. Ik onderstreep hier het woord 'CULTUREEL' dubbel, daar ik vaak genoeg gedwongen geweest ben naar draken van toneelstukken te moeten luisteren.

Wat zoudt u ervan denken, als het buurthuiswerk hier eens mede leiding aan zou geven b.v. door het aantrekken van een regisseur, of door b.v. met de leden eens elders naar een goed toneelstuk te gaan kijken. Dus de vereniging te oriënteren op het betere genre. Hierdoor ziet u b.v. dat in de winteravond dit soort cultureel werk doeltreffender zal worden voor de totale buurtbeïnvloeding.

Nog iets over deze vereniging in de dorpsgemeenschap.

Ik zou mij b.v. goed kunnen voorstellen, dat een initiatief uitgaat om de bestuurders van verschillende verenigingen eens bij elkaar te roepen, ten einde dan in een gesprek eens na te gaan of men als vereniging de veranderde structuur in onze gemeenschap begrijpt en wat er zal moeten gebeuren om eventuele manco's weg te werken.

Ik zeg hier dus nadrukkelijk, dat het buurthuiswerk geen concurrent is van het verenigingsleven en ook zal men de werkwijze niet zo moeten zien, dat het buurthuiswerk er naar streeft, zoveel mogelijk activiteiten ter hand te nemen, daar het juist andersom zal moeten zijn. Al neemt men het initiatief, het zal juist vaak uitgewerkt en overgenomen moeten worden door het plaatselijk verenigingsleven. Het zal een prikkel moeten zijn voor de bestuurders van het bestaande verenigingswerk, om zich niet op te sluiten, maar zich bewust te blijven van haar plaats en taak en met alle anderen samen mee te werken aan de gezondmaking van de buurt of dorpssamenleving. Zó gezien, is het verenigingsleven één facet van het buurthuiswerk.

JEUGD

Wanneer ik dit woord uitspreek, dan geloof ik, dat u talrijke voorbeelden zult kunnen aanhalen van een groot probleem, dat zich uit in een niet-geïnteresseerd zijn in de bestaande opvang van de kant van de jeugd, en dat zich tevens uit in een jammerlijk samenplakken, een samenhokken, een samenpleisteren bij een bepaalde brug, in een bepaalde buurt of in een bepaald dorp.

Met alle andere facetten daarbij, spreekt men dan over een 'jeugdprobleem'.

Ik vraag me echter af, of deze aanduiding juist genoemd kan worden, Ik geloof nl., dat het probleem veel wijder en veel dieper ligt en dat men meer moet spreken over een cultuurcrisis, een massificatie, een gemeenschapdesintegratie, dan alleen van een jeugdprobleem.

Ik geloof, dat het zó gezien juister is, dan zich als maar dood te staren op een jeugdprobleem alleen, en dan vooral nog op die slenteraars op zaterdag- en zondagavond.

Wanneer men in dit geval nu eens iets alleen voor de jeugd gaat doen, vraag ik me af, of men wel zoveel doet voor het in veilige banen leiden van de samenleving. Men onderscheidt een jeugdprobleem en vol ijver gaat men dit probleem ernstig ter hand nemen. En dan brengt men een aantal jeugdigen samen om ze met iets bezig te houden, om ze een paar uur 'van de straat' te houden, zoals dat heet.

Ik wil een paar vragen stellen, nl.:

Bereikt men hiermee alle jeugd van die begrensde samenleving?

Bereikt u ze op ieder moment van de vrije tijd, die ze niet aankunnen? Bevordert een al te intensief jeugdwerk niet het losser worden van een toch al zo los gezinsverband?

Bereikt u met die clubs het eigenlijke doel: de opbouw tot een volwaardig mens in de samenleving en niet tot een nummer?

Bereidt u de jeugd dan ook voor op haar a.s. volwassenheid?

En maakt u met die clubs hen geschikt voor de plaats in die samenleving?

Hoe snel is immers niet het goede, wat in een paar cluburen is geleerd tenietgedaan met één zaterdagavond op straat slenteren?

Deze vragen zijn niet bedoeld om activiteiten van het jeugdwerk aan te vallen. Ik wilde met deze vraagstelling bereiken, dat u het probleem wijder gaat zien. En ik wilde daarmee aantonen, dat m.i. het jeugdwerk, evenals het verenigingswerk, facetten zijn van de behoefte van die begrensde samenleving. Een facet van het algemeen probleem en een element van het buurtwerk.

En dan zal juist dit probleem aangepakt moeten worden in nauw verband met een ander facet nog van het buurthuiswerk, nl. het gezinswerk.

Zullen de activiteiten, die men gaat ontwikkelen voor de jeugd niet afgestemd moeten zijn op en opgebouwd moeten worden in nauw overleg met, de gezinnen waaruit deze jeugd afkomstig is?

Als ik over gezinswerk spreek, denk ik b.v. aan een algemene ontwikkeling van het gezinshoofd op diverse terreinen.

De goede, verantwoorde vrije-tijdsbesteding, het vormen van een eigen oordeel en inzicht. Moet de vrouw b.v. niet iets meer weten over gezinsbudgetering, materialenkennis, voedingsleer, omgangsvormen en -gewoonten, inzicht hebben in het kwaad, hetgeen het afbetalingssysteem kan veroorzaken?

Moeten de vader en moeder niet voorgelicht worden op het terrein van de opvoeding van hun kinderen? Moet het gezin in zijn totaal niet in aanraking gebracht worden met de goede cultuuruitingen? En moeten deze gezinnen niet gewezen worden op het belang van de ontmoeting van mens tot mens, van gezin tot gezin, omdat zij dan bij uitstek geconfronteerd worden met zich zelf?

Moeten wij de gezinnen niet voorlichten op de veranderingen in onze dynamische wereld. Ik denk hier b.v. aan de industrialisatie. En moeten wij hen niet brengen buiten de gevarenzone, die deze dynamische tijd en industrialisatie met zich meebrengen?

Moeten wij de gezinnen niet waarschuwen, opdat zij niet alleen massaprodukten worden, maar opdat de voedende bron voor een goede uitgroei van een persoon juist gelegd wordt in het harmonische gezinsverband?

Als ik over buurthuiswerk spreek, denk ik ook aan de eenzamen, de ouden van dagen, die zich zo vaak uitgeschakeld gevoelen en waar we in onze buurthuiswerkgedachte een plaatsje voor moeten inruimen.

Al deze, en nog vele andere vormen kan men samenvatten onder een geleid buurthuiswerk.

En *dit* heb ik ter illustratie toe willen voegen aan de wellicht al te ingewikkelde omschrijving van dr. Van Loon over: wat is buurthuiswerk? U voelt, dames en heren, dat bij dit werk de levensbeschouwelijke achtergrond een primair woord moet laten horen en dat voor zeer vele facetten van het buurthuiswerk de levensbeschouwelijke organen een eigen verantwoording willen dragen.

Dat het moeilijk zal zijn om hierin altijd de juiste weg te vinden, dat is voor hen, die in de praktijk staan, geen nieuwe gedachte.

Maar ik ben overtuigd van de groei, die men gelukkig ziet in het elkaar tastend zoeken in het maatschappelijk opbouwwerk en ik geloof ook zeker, dat men bij het buurthuiswerk, een facet dus van het maatschappelijk opbouwwerk, de juiste weg zal vinden om, met behoud van het principiële, voor de nood van de samenleving waardoor óók aan dit principiële zo duchtig wordt geknaagd, een goede oplossing te vinden.

Voor het buurthuiswerk, zoals hierboven geschilderd, zal het vaak nodig zijn, dat een deskundig geschoold maatschappelijk werker (buurthuiswerker) wordt aangetrokken. Dergelijke krachten liggen in Nederland nog niet voor het oprapen, maar in de loop der tijden zal ook hierin voorzien kunnen worden.

Een dergelijk soort buurthuiswerk als boven aangegeven, is subsidiabel bij het Ministerie van Maatschappelijk Werk, nl.

a. in zijn investering voor het eventueel te bouwen centrum-huis;
b. in zijn exploitatie.

En nu tot slot nog even het dorpshuis. Immers bij mijn verdeling heb ik genoemd:
dorpscentrum, wijkcentrum;
dorpshuis, wijkhuis;
buurt- of dorpshuiswerk.

Enige maanden geleden werd aan het het Ministerie voorgelegd, let goed op, een subsidieverzoek in een dorpscentrum op het platteland, en het Ministerie voldeed aan dit verzoek met *f* 11.500,– subsidie.

De doelstelling, neergelegd in het statuut, luidde als volgt:

De Stichting stelt zich ten doel het bevorderen van maatschappelijk opbouwwerk en sociaal pedagogische arbeid in de ruimste zin des woord te X en omstreken.

En in het volgende artikel luidde het:

De Stichting tracht dit doel te bereiken door:

a. het oprichten en instandhouden van lokaliteiten voor bijeenkomsten;
b. het ontplooien van maatschappelijk sociaal pedagogisch en sociaal culturele activiteiten, gericht op de positieve beïnvloeding van persoon, gezin, groep en buurtschap, door middel van ontwikkelingscursussen, voorlichtingsbijeenkomsten, vormingswerk in clubverband, cultuerele manifestaties en dergelijke, zowel voor ouderen als jongeren;
c. het instandhouden van een volksbibliotheek;
d. het verschaffen van ontspanning en recreatie aan bejaarden;
e. alle overige wettige en aan het doel beantwoordende middelen.

Dit initiatief, werd voorgedragen bij het Ministerie van Maatschappelijk Werk voor een subsidie als 'dorpscentrum'.

U hoort uit de doelstelling, dat de bedoeling van de initiatiefnemers veel verder gaat dan noodzakelijk voor een dorpscentrum. Ik zou deze doelstelling dan ook niet graag als 'dorpscentrum', zoals in het eerste deel van mijn lezing ontleed, willen aanmerken.

Deze doelstelling, en dergelijke activiteiten elders, zou ik, om geen begripsverwarring te willen veroorzaken, met de huidige subsidieregeling liever willen aanduiden meteen *dorpshuis*, waarin, gestimuleerd door een eensgezind bestuur, de gehele dorpsgemeenschap langzamerhand tot een hoger niveau zal kunnen worden gebracht.

Volgens de subsidieregeling kan echter hierin niet anders gesubsidieerd worden dan in de investering van een 'dorpscentrum'.

Hoe in deze het subsidiebeleid zich zal wijzigen, hangt af van de verdere ontwikkeling. Wanneer voor dit huis een beroepskracht wordt aangetrokken, die onder leiding van het bestuur, als taakopdracht heeft het realiseren van het neergelegde in het statuut, dan kunnen we spreken over buurtwerk. Deze taakuitvoering is subsidabel voor het Ministerie in haar investering en in haar exploitatie.

U vergeve mij dit onderscheid. Ik ben toch ambtenaar, die op zijn Bureau het ingediende verzoek telkenmale moet beoordelen.

Ik hoop, dat ik u in deze moeilijke materie enigszins wegwijs heb kunnen maken, door u ook, in verband met de subsidiemogelijkheden, duidelijk te definiëren het dorpscentrum en het buurtwerk en daartussen de overgangsfase 'het dorpshuis', dat m.i. vaak waardevoller is voor een dorpsgemeenschap, dan een centrum zonder meer.

En dan tot slog nog iets uit de praktijk, hetgeen u wellicht tot lering kan strekken.

Waar de theorie reeds moeilijk genoemd moet worden, is bij het verwezenlijken in de praktijk eerst recht vaak de knuppel in het hoenderhok gekomen en is het dikwijls zo, dat wanneer men hierover spreekt, het is alsof het stille water overal rimpels vertoont en men alleen maar ziet wat ons scheidt en niet wat ons kan binden.

Och, als de bevolkingsgroep homogeen is samengesteld, zoals in mijn voorbeeld in X, ligt het niet zo moeilijk, maar toch zal men zich ook hier niet moeten haasten. Spreek klaar en duidelijk alles uit en geef gelegenheid, dat zoiets groots langzaam tot bloei komt. Houdt de doelstelling voor ogen en hebt daar, waar de bevolkingsgroep heterogeen is samengesteld, eerbied voor ieders levensbeschouwing en accepteer bij een eerlijk gesprek elkaars grenzen, ook al kunnen die in onze ogen wel eens hinderlijk zijn en de opheffing van een buurt danig in de weg staan.

Naast de levensbeschouwelijke verschillen zijn er nog vele andere verschillen, die in een dorpsgemeenschap duchtige obstakels kunnen vormen. In mijn werkgebied zie ik een gelukkig samentreffen van overheid en levensbeschouwelijke organen om samen te praten en samen te werken aan het maatschappelijk opbouwwerk. Dus ook aan het vanmiddag aan de orde zijnde buurthuiswerk. Drijf niet al te vlug uw eigen zienswijze door en heb eerbied voor een langzame groei. Men verhaast ook het proces in de natuur niet, door aan een stengel van een korenaar te gaan rukken. Het is nu eenmaal zo, dat het koren pas rijp is in juli/augustus.

Hoedt u verder voor het neerzetten van een gebouw, waarvoor de bevolking geen begrip heeft, daar deze zelfde gemeenschap toch dit gebouw zal moeten dragen. En zonder een goed begrip van de aanvang af zal het zo moeilijk tot goed leven komen. Denkt ook niet, dat ons heil uit het westen des lands komt. O ja, we zullen ons van advies mogen dienen, maar u zult zelfmoeten bepalen, wat in *uw* begrensde samenleving gewenst en noodzakelijk is. Een westers patroon zou wel eens niet kunnen passen in Berguf, Marum of Emmer-Erfscheidenveen.

We hebben vanmiddag begrepen, dat samenleving en gebied voor onze maatregelen van

het maatschappelijk opbouwwerk maatgevend zijn. Houdt dus in al uw gesprekken het doel, de algemene probleemstelling voor ogen en probeer tot een zo nauw mogelijke samenplanning, en eventueel samenwerking te geraken. Kiest uw mensen, die u vertegenwoordigen moeten, met zorg en gebruik de 'import' met wijs beleid. Het zou immers wel eens kunnen zijn, dat zij, kwiek en actief, niet begrijpen, wat de voor hen vaak nog vreemde samenleving voor behoefte heeft.

Dames en heren, ik wil hiermede eindigen. Ofschoon ik geloof, dat mej. Hijmans liever nog wilde, dat ik ook aan de hand van concrete praktijkgevallen enige knelpunten zou bespreken. Ik meen echter, dat mijn taak voorlopig is volbracht en dat ik bij de verdere discussie wellicht zal verduidelijken, wat nu in de theorie aan u wordt voorgezet. Tot op heden, wat wel niet maatgevend doch wel hoopgevend is, zijn in Drente zowel de gestichte dorpscentra en het buurthuiswerk goed van de grond gekomen.

Voor een goede maatschappij geldt ook het spreekwoord: verbeter de maatschappij en begin dan vooral met niet te letten op anderen, niet de splinter zien in het oog van een ander, maar laat ons allen beginnen bij ons zelf, in de hoop, dat woorden wekken en voorbeelden trekken. Hebt begrip voor ekaars mogelijkheden, maar ook voor elkaars grenzen.

— — —

Na de inleiding werden de deelnemers in drie groepen verdeeld, die elk als 'opdracht' een concreet voorbeeld met enige vragen ter onderlinge discussie en uitwerking kregen. Dit denken in de praktijk was buitengewoon geslaagd. Daarom voegen wij hier ook voor de lezers van het kaderblad de 'opdrachten' aan de tekst van de inleiding van de heer Diemers toe. Jrobeert ook u er eens met een groepje belangstellenden uw krachten op? Dan zult u pas goed zien hoe moeilijk — en ook hoe boeiend — dergelijke praktijkvragen zijn!

Groep 1:
In het dorp X is een dorpscentrum. De bevolking is overwegend Ned. Herv. Humanitas participeert in de opzet.

Vindt u het acceptabel of niet (in beide gevallen motivering) dat:
a. het dorpscentrum op zondag gesloten wordt;
b. in het centrum catechisatie gehouden wordt;
c. de kerkelijke jeugdverenigingen ruimte geboden wordt;
d. in voorkomend geval op zondag een jeugddienst wordt gehouden;
e. De PvdA een ledenvergadering houdt;
f. een verkiezingsmeeting houdt.

Groep 2:
In een buurtschap is behoefte aan buurthuiswerk.
Bevolking homogeen samengesteld. Commissie gevormd. (Import)
Een deskundig buurthuiswerker wordt aangetrokken.
Buurtschap gelegen in ontwikkelingsgebied.
Industriekern in naaste omgeving.
Buurtschap arm aan verenigingsleven.
1. Geef de voornaamste punten op van het gesprek, dat het Bestuur heeft met de deskundige kracht om hem ter eerste oriëntering een beeld te geven van zijn werkterrein.
2. Welke activiteiten komen in het eerste jaarprogramma van de buurtwerker naar uw oordeel zeker voor?

Groep 3:
In dorp A is een dorpscentrum.
1. Een caféhouder verzoekt het Bestuur de exploitatie van de consumpties te pachten tegen een zeer behoorlijk bedrag per jaar.
   Wat moet het Bestuur in deze doen?
   Wat denkt u van een tabaksvergunning?
   Wat denkt u van verlof A, verlof B, of een volledige vergunning?
3. Vele aanvragen komen bij het Bestuur binnen om het dorpscentrum te mogen gebruiken voor een jubileum of bruiloft.
   Is dit aan te raden? Zo ja, wat denkt u dan in dit geval van het drankgebruik in het Centrum?

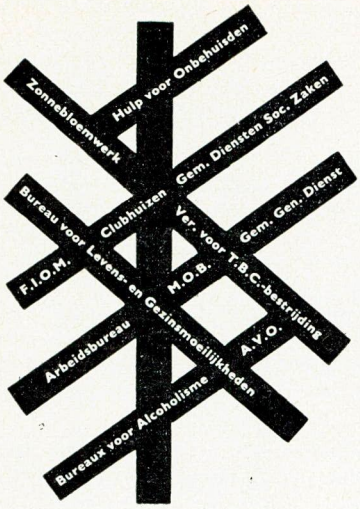

MET WELKE ORGANISATIES KOMEN WIJ IN AANRAKING?

Het Nederlands Instituut voor Preventieve Geneeskunde

Uw eerste gedachte kan allicht zijn: waarom een artikel hierover in Humanitas? Wat heeft onze vereniging van doen met het NIPG? Het antwoord op de laatste vraag is: rechtstreeks niets, indirect echter wel iets. Op welke wijze, hoop ik hieronder enigszins duidelijk te maken. Maar nu eerst iets over de directe aanleiding tot dit artikeltje. Op 1 juni jl. werd de nieuwe vleugel van het Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde officieel in gebruik genomen. Deze vleugel, die modern is ingericht en voorzien van de nieuwste hulpmiddelen ten dienste van allerlei onderzoek, betekent een grote verbetering. Diverse werkzaamheden, successievelijk ondergebracht in verschillende gebouwen, omdat de oude vleugel in de loop der jaren te klein geworden was, zijn nu weer in één centrum samengebracht. Dit komt de efficiëncy van het werk en het onderling contact der afdelingen ten goede en vergemakkelijkt het teamwerk. Met gerechtvaardigde trots heeft het bestuur aan een aantal genodigden de nieuwe aanwinst getoond. De voorzitter wees er in zijn toespraak nog eens nadrukkelijk op dat het Instituut een *Nederlandse* en niet een Leidse aangelegenheid is; al te vaak wordt het nl. in verbinding gedacht met de Leidse Universiteit.

Laat ik u een uiteenzetting sparen over de afdelingen, aanwinsten en verbeteringen van de nieuwe vleugel. In plaats daarvan wil ik u graag iets vertellen over de manier waarop we er kennis mee mochten maken. De groep genodigden (vertegenwoordigers van de pers) was ingedeeld in kleine groepjes van drie à vier personen, die onder leiding van een van de medewerkers van het Instituut een 'excursie' door het gebouw maakten. Men was er van uit gegaan, dat het ondoenlijk was om iedereen alles te laten zien. Er waren twaalf demonstraties op touw gezet. Iedere deelnemer kreeg hiervan een beschrijving, maar maakte er slechts vier mee. Een buitengewoon plezierige en doelmatige werkwijze. Men kwam zonder gejakker klaar in de vastgestelde tijd. Nergens was het overvol, zodat iedereen alles goed kon zien en horen! Er was zelf gelegenheid tot vragen stellen. Niemand van de deelnemers was doodop of overmoeid van indrukken. Al met al een voortreffelijke opzet die, naar het mij voorkwam – zeker aan de bedoeling beantwoordde.

Maar nu de vraag: uit welke hoofde heeft Humanitas belangstelling voor het NIPG? Wat doet dit Instituut eigenlijk? Het gaat de omvang van dit artikeltje en

mijn competentie ver te buiten om u uitvoerig hierover te vertellen. Met een paar woorden gezegd, komt het neer op het wetenschappelijk werkzaam zijn ten dienste van de gezondheid van het Nederlandse volk; het begrip gezondheid genomen in de ruimste zin van het woord. Om dr. Buma, de waarnemend directeur te citeren: 'het begrip gezondheid, in zijn moderne, veel omvattende zin, houdt in harmonie tussen de mens en zijn natuurlijke en maatschappelijke milieu.' Het woord preventief in de naam van het Instituut duidt op de zorg voor het behoud van deze harmonie.

Op één aspect van het werk van het NIPG wil ik speciaal de aandacht vestigen, omdat de bevindingen en resultaten van het daar verrichte wetenschappelijk werk ook voor ons belangrijk zijn, nl. de afdeling Geestelijke Gezondheid. Deze staat onder leiding van prof. Koekebakker. Uit de samenvattende toelichting, die de bezoekers kregen neem ik het volgende over: 'Het belangrijkste arbeidsgebied van de afdeling is de toepassing van de gezichtpunten van de geestelijke gezondheid op het bedrijfsleven. Daartoe behoren problemen van menselijke verhoudingen in het bedrijf en de moeilijkheden die daarbij kunnen optreden, veiligheid en veiligheidspropaganda, groepsverhoudingen, gevolgen van de maatschappelijke veranderingen, die samenhangen met de sterk toenemende industrialisatie, arbeidsgeschiktheid in het bijzonder, ook in verband met school- en beroepskeuze. Andere activiteiten hebben betrekking op sociologisch onderzoek, kinderbescherming, schoolpsychologie, sociale woningproblemen, in het bijzonder geluidshinder in woningen.'

U ziet, hierin vinden we heel wat voor ons bekende begrippen en problematiek. Het behoeft weinig fantasie om te begrijpen dat ook het maatschappelijk werk de profijten trekt van dergelijke bevordering van studie en toepassing.

Mag ik u ten slotte nog op wijzen op het twee maandelijks tijdschrift 'Mens en Onderneming', dat o.a. tracht een afspiegeling te zijn van de werkzaamheden die het NIPG verricht.

M. GEILMAN-DE JONG.

Maatschappelijk werk en geheelonthouding

Het secretariaat van het Landelijk Verbond Maatschappelijk Werk van de Nederlandse Vereniging tot afschaffing van alcoholhoudende dranken zond ons onderstaand artikel van mevr. A. Ploeg-Ploeg met het verzoek het te plaatsen in ons kaderorgaan.

Wij voldoen gaarne aan dit verzoek, temeer omdat het o.i. waardevol is het door mevr. Ploeg behandelde onderwerp in de kring van Humanitas eens ter discussie te stellen.

Vergissen wij ons nl. niet, dan deelt een aantal onzer medewerkers de zienswijze van mevr. Ploeg t.a.v. de verbinding: Maatschappelijk Werk - Geheelonthouding, niet. Waar het dus blijkbaar zo is, dat mensen, wie allen het Maatschappelijk Werk ter harte gaat, zo verschillend over een dergelijk punt kunnen denken, is het zeker de moeite waard met elkaar eens onder de loupe te nemen welke factoren hierin meespelen. Eventuele reacties op het artikel van mevr. Ploeg, die vóór 1 november binnenkomen, kunnen nog in het eerstvolgende nummer worden opgenomen.

DE REDACTIE.

Als men over een lange periode het maatschappelijk werk overziet, vallen verschillende tijdvakken op, die onderling sterk verschillen.

De tijd van de pure liefdadigheid behoort vrijwel geheel tot het verleden. Dat was de periode, waarin men door een zeker medelijden bewogen, armen en andere

hulpbehoevenden mondjesmaat met wat levensmiddelen en kleren hielp. Een hulp, die allerminst gericht was op de opheffing der hulpbehoevendheid en dus ernaar streefde de hulp zelf overbodig te maken. Een hulpverlening, die dikwijls meer nadeel dan voordeel bracht en die een vernedering van de begiftigde inhield.

Daarop is gevolgd het tijdperk, waarin men oog begon te krijgen voor het verband tussen hulpbehoevendheid en maatschappelijke omstandigheden. In deze tijd kwam het sociale karakter van het maatschappelijk werk meer op de voorgrond. Naarmate men meer oog kreeg voor het feit dat de economische situatie, de levensomstandigheden waarin een mens verkeert, voor een goed deel bepalend zijn voor zijn gedrag, groeit het besef, dat de maatschappij mede-verantwoordelijk is voor verschillende vormen van a-sociaal gedrag en hulpbehoevendheid. Daaruit vloeien voort een streven naar verbetering der maatschappelijke verhoudingen en een verschuiving in de relatie tussen degene die hulp behoeft én hem of haar, die deze hulp verleent. Voor de vernederende afstand tussen beide groepen is dan nauwelijks plaats meer en allengs groeit het inzicht dat het verrichten van maatschappelijk werk een sociale plicht is, die op het overbodig worden van de hulp moet zijn gericht. Het persoonlijke contact tussen mede-mensen, waarin de één het zonder steun van de ander niet kan stellen, vervormt het maatschappelijk werk en geeft het een volslagen ander karakter.

De derde periode, waarin we thans volop verkeren, is ingeluid met het besef dat ieder mens een geheel eigen-soortig wezen is, dat op een speciaal voor hem doelmatige manier moet worden benaderd. De ontwikkeling van de wetenschappen, die zich in de menselijke persoonlijkheid verdiepen, heeft ons gebracht in het tijdvak van de psychologie.

Ook wanneer men erkent, dat deze wetenschappen feitelijk nog in de kinderschoenen staan en dat ze – naar hun aard – vermoedelijk nooit zullen gaan behoren tot de exacte wetenschappen in deze zin, dat hun resultaten onfeilbaar zullen zijn te voorspellen, omdat nu eenmaal de mens een ondoorgrondelijk wezen blijft en in de wetenschappelijke behandeling van de mens altijd het element der verrassing – teleurstellende of vreugde-wekkende verrassing – een rol zal blijven spelen, met alle voorbehoud dus, dat hier geboden is, mag zonder twijfel de nieuwe richting in het maatschappelijk werk als een belangrijke vooruitgang worden beschouwd. Ze waarborgt, dat men niet aan de oppervlakte blijft; dat men niet tevreden is met het wegnemen van bepaalde symptomen, terwijl men de wezenlijke oorzaken van geestelijke, zedelijke en stoffelijke ellende onaangetast laat.

Maar deze royale erkenning sluit niet uit dat ik toch wel zekere bedenkingen tegen deze ontwikkeling zie.

Eén van de zeer te waarderen elementen van het sociaal Casework is, dat men elk geval in zijn eigen bijzonderheden beziet, dat men wel-overwogen waarborgen schept voor een juiste verhouding tussen 'cliënt' en maatschappelijk werker. Trouwens, het gebruik van het woord 'cliënt' duidt op een m.i. juiste instelling tegenover de arbeid. Dit alles wordt zéér verstandelijk beredeneerd en ik zie in deze methode véél voordelen. Het gaat hier evenwel om de uiterlijke kant van de zaak.

De innerlijke kant is belangrijker en mij bekruipt wel eens de vrees, of wel altijd een goede gezindheid met een wetenschappelijk verantwoorde aanpak gepaard gaat. Ik wil stellig niet geplaatst worden voor de keus tussen een maatschappelijke werk(st)er van voorheen – uit wat ik de tweede periode noem – die met de beste bedoelingen zijn (haar) cliënt verkeerd behandelde en een maatschappelijk werker van thans, die precies weet hóé op bepaalde verschijnselen moet worden gereageerd, maar wie het aan de warme menselijkheid die tot helpen dwingt, ontbreekt. De keus zou heel moeilijk zijn en ik weet niet, hoe de mijne zou uitvallen.

Maar – zoals ik zei – ik wil geen keus doen. Ik wil gerijpt inzicht en profiteren van de vruchten van wetenschappelijk onderzoek combineren met de warmte en de

oprechte wil tot helpen, die in tussenmenselijk contact onontbeerlijk is. Anders blijft het 'naast de cliënt staan' – een grondslag van de moderne methode – slechts theorie. En het is naar mijn overtuiging vooral de praktijk, die succes belooft. Want juist in het maatschappelijk werk wordt de gezindheid héél scherp aangevoeld en is van belang, dat niet alleen het hoofd maar ook het hart een woordje meespreekt.

Voor twee misverstanden wil ik me uitdrukkelijk hoeden. Het eerste is, dat ik aan de tweede periode boven de derde de voorkeur zou geven. Hoewel ik meen, dat de welwillende lezer me dit niet in de schoenen zou schuiven, wil ik nadrukkelijk het tegendeel uitspreken. Het tweede misverstand zou kunnen zijn, dat ik de moderne maatschappelijke werkers ervan beschuldig, alleen verstandelijk te werk te gaan en dat zij de ware gezindheid zouden missen. Een zodanige opvatting is mij vreemd. Te goed begrijp ik, dat men het beroep van maatschappelijk werker alleen maar kiest als men door een innerlijke bewogenheid wordt gedrongen. Om de hoogte van de salarissen behoeft men het waarlijk niet te doen!

Onmiskenbaar is echter het gevaar, dat het beroepshalve verrichten van maatschappelijk werk de kans op een te ver gedreven zakelijkheid inhoudt. En eveneens, dat wetenschappelijke verdieping in menselijke problemen iets anders is, dan zich aan de mens-in-nood te wijden uit de volheid van een tot helpen geneigd hart.

Het is slechts bezorgdheid, die me het bovenstaande deed schrijven. Een bezorgdheid die o.m. naar boven komt, als ik me realiseer hoe de doorsnee-maatschappelijk werker zich tegenover het alcoholgebruik stelt. Dat het alcoholisme in enigerlei vorm dikwijls oorzaak, althans mede-oorzaak is van maatschappelijke hulpbehoevendheid, is buiten twijfel en moet aan elke maatschappelijke werker bekend zijn. Dat dus de geheelonthouding in vele gevallen aangewezen is, om uit een bepaalde nood te worden verlost, eveneens.

Toch heb ik de indruk, dat maatschappelijke werkers, die geheelonthouder zijn, tot de zeldzaamheden behoren. En verder meen ik me te herinneren, dat in de vroegere, tweede periode dat verschijnsel helemaal niet zeldzaam was.

Ik meen, dat de man of de vrouw, wier re-socialisatie door het drankgebruik wordt belemmerd, geen groter steun kan krijgen bij zijn of haar pogingen om met het drankgebruik te breken, dan wanneer hij of zij ervaart, dat de maatschappelijke werker, die hen helpen wil, het voorbeeld van de geheelonthouding geeft.

Aan de vroegere maatschappelijke werker moge veel ontbroken hebben, hij moge zijn vervallen in behandelingsfouten, waartegen gegroeid wetenschappelijk inzicht hem thans behoedt – als hij bij het contact met iemand die in een of andere vorm van het alcoholisme slachtoffer werd, zich als geheelonthouder ontpopte, gaf hij zijn cliënt een grote steun, omdat de hupbehoevende daarin iets voelde van werkelijke kameraadschap en solidariteit, omdat hij in de praktijk ervoer, dat de maatschappelijke werker werkelijk naast hem stond.

Aan de maatschappelijke werker van deze tijd zou ik willen vragen, zich hierop eens te bezinnen. Juist als het geheelonthouder-worden een offer betekent, voel ik me gerechtigd, dit offer van hen te vragen. Omdat zij zich daarmee in vele gevallen naast hun cliënten zullen plaatsen en daardoor hun kans op succesvolle arbeid zullen vergroten.

A. C. PLOEG-PLOEG.

*

Kinderen die wij wensen

door T. Blankenstijn–Biersma en H. F. Fortuin–Blitz (arts). Uitgave: Ned. Ver. voor Seksuele Hervorming. (Verkrijgbaar op aanvraag.)

De N.V.S.H. heeft in een behoefte voorzien door in dit boekje op een rustige en zakelijke wijze te schrijven over de methoden om zwangerschap te voorkomen. Dat daarbij ook duidelijk over de verschillende voorbehoedsmiddelen geschreven is, is een groot voordeel. Het geheel is heel eenvoudig gehouden en gevat in een groter kader dan alleen de anti-conceptie. De verschillende levensbeschouwelijke opvattingen over huwelijk, seksualiteit en voortplanting en over het gebruik van voorbehoedsmiddelen worden beknopt weergegeven, waardoor het alle groepen bereiken kan. Ook aan de geboortebevordering wordt een apart hoofdstukje gewijd. Het is begrijpelijk en nuttig, dat daarbij de kunstmatige inseminatie genoemd wordt. Een opmerking daarbij, dat er nog weinig geweten wordt van de psychologische problematiek, die dit oproept, wat o.i. wel op z'n plaats geweest. Tot slot wordt gewezen op het gebrek aan voorlichting in deze zaken. Een ernstige belemmering in deze vormt art. 451 ter van het Wetboek van Strafrecht, dat luidt: 'Hij die hetzij enig middel tot voorkoming van zwangerschap openlijk of ongevraagd aanbiedt of openlijk of door verspreiding van enig geschrift ongevraagd als verkrijgbaar aanwijst, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste 2 maanden of een geldboete van ten hoogste twee honderd gulden.' Met de schrijfsters zijn wij van mening, dat dit artikel gewijzigd dient te worden.

Wij wensen dit beknopte boekje in zeer vele handen.

E. Vrind–van Praag

*

Inleiding tot psychoanalyse voor pedagogen

door Anna Freud

Uitgeverij Van Stockum–Den Haag, 2e druk 1956. Prijs f 4,90.

en

Achterlijke kinderen

door dr. D. Herderschee

In de serie Afwijkende Kinderen. Wolters–Groningen, 3e druk 1956. Ingen. f 3,90, geb. f 4,50.

Het lijkt allicht merkwaardig om deze twee boekjes in één boekbespreking te bespreken. Het vindt zijn reden daarin, dat het beide weinig of niet veranderde herdrukken zijn van reeds lang geleden voor het eerst verschenen boekjes. (Dat van Anna Freud verscheen in de Nederlandse editie voor het eerst in 1932). We vragen ons af of het nodig is het archief zo te openen en welk doel daarmee gediend wordt.

Wat het boekje van Anna Freud betreft: Dat is stellig lezenswaard en belangrijk, al zal de titel menigeen misschien iets anders doen verwachten dan de werkelijke inhoud is. We vragen ons echter af of als de anno 1956 pedagogen met psycho-analytische begrippen willen laten kennismaken, we ze niet eerder andere boeken zullen aanbevelen, zoals

b.v. 'Moderne Erziehung', van Ada Berna–Citroen en 'Psycho-social development of children', door dr. I. Josselyn (beide ook vertaald).

Wat het boek van dr. Herderschee betreft rijst de vraag of ook als inleiding bij de vakstudie voor het buitengewoon onderwijs dit boekje niet beter eens door een nieuw vervangen zou kunnen worden, al zijn we slechts ten dele tot oordelen competent. In het algemeen, voor de willekeurige lezer, lijkt er geen reden dit boekje speciaal aan te bevelen.

E. Vrind–van Praag

* * *

Contactweekend voor de gezinsverzorging

In het kader van de bijeenkomsten van gezinsverzorgsters, staat weer een studieweekend op het programma. Dit zal gehouden worden op zaterdag en zondag 24 en 25 november a.s. in de Jeugdherberg de Grasheuvel te Amersfoort.

Het programma en nadere bijzonderheden zullen zo spoedig mogelijk aan de plaatselijke sectiebesturen worden rondgezonden. Indien er speciale wensen ten aanzien van de inhoud van het programma bestaan, ziet het sectie-secretariaat deze gaarne spoedig tegemoet, opdat hiermede zoveel mogelijk rekening kan worden gehouden.

Het is deze keer mogelijk deze bijeenkomst, vroegtijdig aan te kondigen hetgeen ieder in de gelegenheid stelt, de datum te reserveren. Wij verwachten dus een grote opkomst.

PERSBERICHTEN

Urgentie opleiding voor maatschappelijke werkers te Rotterdam

In januari 1957 zal de Rotterdamse School voor Maatschappelijk Werk weer met een nieuwe Urgentie Opleiding beginnen voor maatschappelijke werkers, die bij de aanvang van de cursus 25 jaar moeten zijn en beroepsmatig het maatschappelijk werk moeten uitoefenen. Tot de cursus kunnen worden toegelaten zij, die in het bezit zijn van een einddiploma Gymnasium, Lyceum, HBS, MMS of Kweekschool, terwijl kandidaten, die niet in het bezit zijn van zulk een diploma, kunnen worden toegelaten via een toelatingsexamen.

De vakken, die gedoceerd worden zijn in overeenstemming met het minimumprogramma van de dagschool, waarbij de vaardigheidsvakken zoals handenarbeid, ritmische gymnastiek en volksdans komen te vervallen.

De cursus duurt drie jaar, elk jaar heeft 35 lesweken. De lessen worden gegeven op een ochtend (vijf uur) en een avond (vijf uur) per week. Gedurende de opleiding wordt in de vorm van tentamina nagegaan, of de vorderingen voldoende zijn, terwijl aan het eind van de cursus een examen wordt afgenomen, voorafgegaan door het schrijven van een scriptie. Bij slagen wordt een diploma uitgereikt, dat gelijkwaardig is aan het diploma van de dagschool.

Het cursusgeld bedraagt *f* 175,– per jaar met bijkomende kosten voor boeken.

Aanmelding bij de cursusleider, de heer B. J. de Nooyer, adjunct-directeur van de

School voor Sociale Wetenschappen en Maatschappelijk Werk, Graaf Florisstraat 58, Rotterdam, tel. 31010.

Spreekuren van de cursusleider: woensdagmorgen van 10.30 tot 12 uur, woensdagavond van 7.30 tot 8.30 uur .

Opleiding voor jeugdleider

Er bestaat in ons land een groot tekort aan geschoolde jeugdleiders en jeugdleidsters op vrijwel alle terreinen van het jeugdwerk.

Daarentegen komt in onze samenleving steeds sterker de behoefte naar voren om hetzij heil-pedagogisch, hetzij als vrije-tijdsbesteding meer aandacht te besteden aan de jeugd buiten de schooltijd.

Het opleiden van geschoolde jeugdleiders vindt nog maar in slechts enkele instituten plaats.

Een der bekendste is Middeloo te Amersfoort.

Aan dit opleidingscentrum worden verschillende cursussen gegeven:

I. De opleiding tot jeugdleid(st)er voor het werk in inrichtingen of voor werk in club- en buurthuizen, alsmede het vrije jeugdwerk.
Deze opleiding die intern is duurt anderhalf jaar en wordt gevolgd door een gesalarieerd praktijkjaar. Hierna wordt het diploma uitgereikt.
Het zijn vooral de praktische vakken als handenarbeid, sport en spel, zang en muziek en lekenspel die centraal staan, omdat ervan wordt uitgegaan dat een jeugdleider vooral met een groep moet kunnen werken.

II. De opleiding tot handenarbeidinstructeur(trice) als gespecialiseerde topfunctionaris in allerlei sectoren van de vrije-tijdsbesteding.
Deze nieuwe opleiding is gericht op het werken met kinder- jeugd en volwassenen groepen in allerlei instellingen, tot ziekenhuizen en sanatoria toe.
De cursus duurt een jaar, is intern en wordt ook door een praktijkjaar gevolgd, waarna diplomering.

III. Eveneens met ingang van de nieuwe cursussen in september a.s. wordt er op Middeloo een muziekcursus begonnen, die gedurende een jaar één dag per week wordt gegeven. Deze opleiding is niet intern.

IV. Ten slotte worden er op Middeloo avondcursussen gegeven voor de M.O. akte handenarbeid, het jeugdleidersdiploma en voor muziek.

Uit het bovenstaande blijkt wel dat Middeloo zijn taak serieus opvat en dat het door een intensief en uitgebreid programma zijn aandeel wil leveren in de bestrijding van het tekort aan jeugdleiders.

Moge vele jonge mensen de hier geboden kans aangrijpen en het mooie werk van jeugdleid(st)er kiezen.

De toelatingseisen zijn vrij hoog gesteld: Een middelbare schoolopleiding of een daarmee gelijk te stellen algemene ontwikkeling. Bovendien moet de leeftijd van 20 jaar zijn bereikt.

Na persoonlijke beoordeling kunnen in beide gevallen uitzonderingen worden gemaakt. Er bestaat voor allen de mogelijkheid een beurs te krijgen. Het cursusgeld voor de interne cursussen loopt van 130 tot 140 gulden per maand, exclusief materiaal en enkele andere bijkomende kosten.

Alle inlichtingen worden gaarne verstrekt. Het spreekuur van de directrice is op maandag van 2 tot 4 uur.

Het adres van Middeloo is: Koningin Wilhelminalaan 1, Amersfoort. Tel. 5645.

Congres over het bejaardenvraagstuk

Op 10 en 11 oktober van dit jaar zal in de Kurzaal te Scheveningen een congres gehouden worden, georganiseerd door het Nederlands Congres voor Openbare Gezondheidsregeling, in samenwerking met de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg en de Nederlandse Vereniging voor Gerontologie.

Op dit congres zullen verschillende aspecten van de vraagstukken van de oude dag aan de orde worden gesteld, enerzijds met de bedoeling om zich te bezinnen over de problemen die voortvloeien uit het steeds groeiend aantal bejaarden in onze samenleving, anderzijds om aan deze problemen meer bekendheid te geven bij het publiek met het oog op de daaruit voortvloeiende behoefte aan steeds grotere sociale voorzieningen.

Ter behandeling gedurende het congres zijn door een aantal deskundigen preadviezen uitgebracht, die aan de deelnemers ter hand worden gesteld en nader worden toegelicht op het congres door de inleiders en co-referenten.

Als hoofdthema's zullen worden behandeld: Algemene probleemstelling, huisvesting van de bejaarden, levensverrijking van de bejaarden, produktieve arbeid voor bejaarden.

Men heeft getracht voor de discussies voldoende tijd uit te trekken. De preadviezen en de verslagen van de inleidingen en besprekingen zullen gepubliceerd worden. Het congres is toegankelijk voor belangstellenden tegen betaling van de congresgelden. De administratie wordt gevoerd door mevr. E. Reinshagen-Huizinga, Thérèse Schwartzestraat 90, 's-Gravenhage, tel. 775134.

Provinciedag in Zuid-Holland

In samenwerking met de vijf Zuidhollandse Sociale Raden organiseert de Stichting voor Maatschappelijk Werk in Zuid-Holland wederom een provinciedag voor maatschappelijk werk.

Dit jaar zal het onderwerp 'Revalidatie en Samenleving' worden behandeld. Als sprekers zullen optreden de heer dr. J. J. Miedema, geneesheer-directeur van het revalidatiecentrum 'De Hoogstraat' te Leersum, en de heer W. C. Dijkstra, directeur van de Federatie voor Gelderse Werkinrichtingen te Arnhem.

De conferentie zal op 25 oktober a.s. worden gehouden in de grote zaal van het gebouw Haagse Dierentuin, Benoordenhoutseweg 2, 's-Gravenhage, en zal om 10 uur aanvangen en om 4 uur eindigen.

Studiedag betreffende 'De bezigheidstherapie in de praktijk'

De Commissie Overleg Bezigheidstherapie (COB) stelt zich voor 24 november a.s. een studiedag te organiseren in het gebouw van Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 27 te Utrecht, ten einde de ervaringen en mogelijkheden van de bezigheidstherapie in de praktijk nader te bespreken. Aanvang 10 uur, sluiting 16.45 uur.

Sprekers zijn o.a.: jhr. P. H. Verspyck, geneesheer-directeur Gem. Ziekenhuis te 's-Gravenhage, en zr. S. J. Stroïnk, adj.-directrice Julianakinderziekenhuis te 's-Gra-

venhage over: *'De noodzaak van de bezigheidstherapie voor volwassenen en kinderen in het bijzonder ook voor poliomyelitispatiënten'*. Dr. K. van de Loo, psycholoog, en mej. dra. N. H. Schokking, hoofd afd. Soc. Zorg NRK zullen de *'Psychologische en organisatorische aspecten van de bezigheidstherapie'* nader toelichten, terwijl de heer R. Watjer, schildertherapeut over *'De schildertherapie'* zal spreken. Na de causerieën zal steeds gelegenheid zijn tot een korte discussie en/of het stellen van vragen. Na de middagpauze, die van 1–2 uur gehouden zal worden, zal een korte uiteenzetting gegeven worden van de lectuurvoorziening van zieken, de diverse mogelijkheden, die het Prinses Irenefonds en de Ziekenomroep Nederland bieden, terwijl dr. J. W. B. v. d. Stigchel, directeur van het Museum van Onderwijs zal spreken over *'Het museum op ziekenbezoek.'*

Aangezien het aantal deelnemers niet onbeperkt kan zijn, gelieve men zich zo spoedig mogelijk op te geven door het zenden van een briefkaart (*niet* in enveloppe) aan het secretariaat COB, Laan van Meerdervoort 438 te Den Haag, waarop duidelijk naam, adres en beroep (of functie) in drukletters zijn aangegeven. Wenst men van één der koffietafels gebruik te maken (*A:* 2 belegde broodjes, croquet, kopje koffie *f* 2,20; *B:* 4 belegde broodjes, koffie *f* 3,–; *C:* croquet of slaatje, 4 broodjes vlees en kaas, koffie *f* 3,75) dit s.v.p. op briefkaart vermelden. Aan de adreszijde van de briefkaart s.v.p. *f* 1,– aan postzegels *boven de normale port* bijplakken. Voor dit bedrag ontvangt men vóór de studiedag een toegangskaart en programma, alsmede t.z.t. het verslag van de studiedag. Tijdens de studiedag is er tevens gelegenheid meer exemplaren van het verslag te bestellen. Per briefkaart kan slechts één toegangskaart worden aangevraagd. Wil men 2 toegangskaarten ontvangen, dan 2 briefkaarten inzenden enz.

* * *

HUMANITAS

Vereniging voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag,

vraagt voor haar afdeling Hengelo een

MAATSCHAPPELIJK WERKSTER

belast met de uitvoering van het algemeen maatschappelijk werk. Opleiding en ervaring in het maatschappelijke werk vereist. Salaris f 3300,— tot f 5600,— per jaar plus 4% vakantietoeslag. Aanstelling boven het minimum mogelijk. Indienststreding zo spoedig mogelijk.

Sollicitaties aan het Centraal Bureau, J. W. Brouwerstraat 16, Amsterdam.

In voorbereiding

Onze algemene ouderdomsverzekering

door
mr. N. W. A. van Eijk,
sociaal-juridisch adviseur
te Apeldoorn

Een beknopte maar duidelijke uiteenzetting van doel en mogelijkheden van de Algemene Ouderdomswet.

Prijs *f* 2,60 per ex.
Bij afname van ten minste 20 exemplaren *f* 2,50; 50 ex. *f* 2,35 en 100 ex. *f* 2,20 per ex.

VERMANDE ZONEN
UITGEVERS - IJMUIDEN

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

UNIFORM-KLEDING

een

Van Maanen

fabrikaat

Bijna een halve eeuw vakmanschap . . . . Uw garantie

Verkoopkantoor:
1e HELMERSSTRAAT 167/169
AMSTERDAM-W.
Tel. 84089